

ARTUR HAMRYSZCZAK* – LUBLIN

PÓLROCZNIK „ARCHIWA BIBLIOTEKI I MUZEA KOŚCIELNE”. PRZESZŁOŚĆ – TERAŹNIEJSZOŚĆ - PRZYSZŁOŚĆ

Półrocznik *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne*, którego setny tom aktualnie trzymamy w ręku, obchodzi 54. rok swojego istnienia. Pismo jest organem wydawniczym Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzea Kościelnych. Ośrodek, nazywany często w skrócie Ośrodkiem ABMK, powstał w 1956 r., jako dział Biblioteki Uniwersyteckiej KUL. W 1959 r. uchwałą Senatu Akademickiego został przekształcony w międzywydziałowy zakład uniwersytecki KUL o charakterze naukowo-usługowym. W 2009 r. Ośrodek ABMK został włączony w struktury Wydziału Teologii¹.

W myśl statutu, Ośrodek ABMK gromadzi i opracowuje materiały dla potrzeb środowiska naukowego KUL. Ponadto zajmuje się reprodukcją, mikrofilmowaniem i digitalizacją cenniejszych i potrzebniejszych dla badań naukowych archiwaliów, zbiorów bibliotecznych czy też obiektów muzealnych. Aktualnie biblioteka Ośrodka ABMK posiada prawie 5.000 mikrofilmów. Ośrodek prowadzi również własne badania naukowe. Istotną rolę stanowi organizowanie w cyklu trzyletnim sesji naukowych poświęconych archiwom, bibliotekom i muzeom kościelnym².

* Artur Hamryszczak – mgr historii, asystent naukowy w Ośrodku Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL.

¹ *Statut Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK), 1 (1959) z. 2, s. 5-7; Zob. też M. Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II 1956-2006*, Lublin 2006, ss. 204-206; też, *Ośrodek Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL w Lublinie*, „Archiwa Ecclesiastica” (dalej: AE), 1 (2004) s. 67-68; A. Hamryszczak, *Prace Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych w zakresie dokumentowania bibliotek klasztornych*, ABMK, 99 (2013) s. 19.

² *Statut Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 5-7; Zob. też Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 204-206; też, *Ośrodek Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL w Lublinie*, AE, 1 (2004) s. 68-69; Hamryszczak, *Prace Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 19; M. Zahajkiewicz, *Ośrodek Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych w trosce o zbiory archiwalne Kościoła w Polsce*, ABMK, 81 (2004) s. 7-10.

Pismo *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne* zgodnie z założeniami statutu Ośrodka ABMK jest łącznikiem między bibliotekami, archiwami i muzeami kościelnymi. Informuje ono o podejmowanych przez Ośrodek pracach i ich wynikach oraz przekazuje wytyczne w dziedzinie organizacji archiwów i bibliotek kościelnych. Do zadań pisma należy także upowszechnianie informacji z życia instytucji kościelnych przechowujących zbiory kulturowe Kościoła katolickiego w Polsce³.

Archiwa Biblioteki Muzea Kościelne są trzecim z kolei pismem tego typu na świecie. Pierwszym tego rodzaju periodykiem jest hiszpański rocznik *Scrinium*, który zaczął ukazywać się w 1951 r. w Barcelonie. Od 1956 r. w Rzymie wydawane są *Archiva Ecclesiae*. Jednak obydwie te pisma pomijają problematykę bibliotek i muzeów⁴.

W ostatnich latach w Polsce powstały również specjalistyczne pisma, które w pewien sposób uzupełniają problematykę poruszaną na łamach ABMK. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Kościelnych od 1995 r. wydaje półrocznik *Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych*⁵. Natomiast od 2004 r. Stowarzyszenie Archiwistów Kościelnych wydaje swoje pismo *Archiva Ecclesiastica*⁶. Jedynie muzealnicy kościelni nie posiadają swojego periodyku, co jednak wynika raczej z braku ich oficjalnej organizacji⁷.

³ Statut Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych, s. 5-7; A. Hamryszczak, *Półrocznik „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne” (1959-2010)*, w: *Czasopisma naukowe bibliotek, archiwów, muzeów. Tradycje-role-perspektywy*, red. A. Królczyk, Kórnik 2010, s. 163-164; K. Gonet, *Opracowanie rzeczowe zbiorów w bibliotekach kościelnych w Polsce w świetle ankiety Ośrodka ABMK*, ABMK, 71 (1999) s. 17-19; W. Żurek, *Współpraca Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II z klasztorem sióstr norbertanek w Imbramowicach*, ABMK, 95 (2011) s. 375-379.

⁴ F. Lenort, *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, red. F. Gryglewicz, Lublin 1985, kol. 877.

⁵ Jako organ wydawniczy Federacji Bibliotek Kościelnych, zgodnie z założeniami statutowymi pełni funkcję popularyzatora informacji o jej działalności oraz zamieszcza artykuły poświęcone historycznym i aktualnym problemom bibliotek kościelnych. Początkowym zamysłem redakcji było dostarczanie informacji niezbędnej dla unowocześnienia warsztatu pracy bibliotekarzy, związanej z komputeryzacją bibliotek oraz wymianą doświadczeń w tym zakresie między bibliotekami teologicznymi, seminaryjnymi, diecezjalnymi, parafialnymi i zakonnymi. Następnie współpraca ta poszerzyła zakres działań o digitalizację zbiorów, współtworzenie biblioteki cyfrowej i opracowanie bibliografii nauk teologicznych, co znalazło odzwierciedlenie w publikowanych materiałach na łamach „Fides”. Strona: www.fides.org.pl

⁶ Pismo skupia się na następujących tematach: metodologia pracy w archiwach; kształcenie archiwistów; etyka zawodowa; digitalizacja zbiorów; wymiana doświadczeń w porządkowaniu zbiorów i sporządzaniu inwentarzy; recenzje publikacji traktujących o archiwistyce; informacje o działalności SAK oraz innych instytucjach skupiających archiwistów; prezentacje polskich archiwów kościelnych; dorobek archiwistów i wspomnienia o zmarłych archiwistach kościelnych. J. Marecki, *Od Redakcji*, AE, 1 (2004) s. 4. Strona: www.sak.net.pl

⁷ W dniu 1 marca 2009 r. podczas spotkania na Jasnej Górze przedstawiciele kościelnych muzeów i innych placówek, udostępniających zwiedzającym kościelne obiekty i zbiory, zdecydowali o powołaniu *Stowarzyszenia Muzeów i Skarbców Kościelnych „Ars Sacra”*. W przyszłości organizacja - jak deklarowali inicjatorzy powołania - miała m.in. działać na rzecz tworzenia lepszych warunków przechowywania i eksponowania zbiorów oraz szkolić kościelnych muzealników i pro-

Wspomniane pisma nie posiadają jednak charakteru naukowego, lecz stanowią specjalistyczne forum wymiany doświadczeń członków stowarzyszeń.

Początki pisma *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne* sięgają 1957 r. Wtedy bowiem rozpoczęły się starania u władz państwowych o zgodę na wydanie pisma, jako organu Ośrodka ABMK, który powstał rok wcześniej (1956). Dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej KUL, o. Romuald Gustaw wystąpił w dniu 7 marca 1957 r. do władz państwowych o zgodę na wydawanie „Biuletynu Informacyjnego”, jako organu Ośrodka ABMK. Miał być to dwumiesięcznik, w formacie A4, w objętości do 50 stron. Zgodę taką uzyskał. Ponieważ w międzyczasie zmieniła się koncepcja pisma, dyrektor Ośrodka ABMK ks. Eugeniusz Reczek wystąpił pismem z dnia 8 czerwca 1957 r. do władz państwowych o zgodę na wydawanie kwartalnika *Biuletyn Informacyjny Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych* o objętości 200 stron. Prawie w tym czasie ks. Stanisław Librowski, który pełnił funkcję dyrektora Archiwum Diecezjalnego we Włocławku, wystąpił w dniu 31 maja 1957 r. z wnioskiem do władz państwowych o zgodę na wydawanie półrocznika *Archiwa Kościelne*. Ponieważ okazało się, że można uzyskać pozwolenie tylko na jedno pismo, wnioskodawcy uzgodnili wspólnie, że będzie to półrocznik *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne*. Ksiądz S. Librowski zastrzegł sobie jedynie redagowanie w nim działu poświęconemu archiwom kościelnym⁸.

Ostatecznie 28 czerwca 1957 r. Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Warszawie (GUKPPiW) udzielił zgody Ośrodkowi ABMK, jako działowi Biblioteki Uniwersyteckiej KUL, na wydanie kwartalnika w formacie B5, objętości 200 stron i nakładzie 650 egzemplarzy. W 1958 r. władze zgodziły się na podniesienie nakładu pisma do 900 egzemplarzy⁹.

Pierwszy numer pisma ukazał się w czerwcu 1959 r. Autorem okładki był Jan Przelomiec z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego¹⁰.

Trzy pierwsze tomy ABMK były kwartalnikami, wydanym w nakładzie 950 egzemplarzy. Tomy: drugi i trzeci, o objętości około 400 stron, zawierały dwa zeszyty. Okazało się jednak, że wydawanie kwartalnika było bardzo uciążliwe. Związane było to z ingerencją cenzury w treść każdego artykułu, oraz ze zbyt małą liczbą pracowników Ośrodka. Czynniki te zadecydowały o zmianie cyklu wydawniczego z kwartału na półrocze. Ks. S. Librowski wystąpił więc do władz państwowych z prośbą o zmianę częstotliwości wydawania periodyku. GUKP-

mować takie muzea. Stowarzyszenie miało reprezentować kościelne środowisko muzealne w relacjach z resortem kultury. Projekt statutu stowarzyszenia został zatwierdzony w marcu 2008 r. przez Konferencję Episkopatu Polski. Organizatorzy rozpoczęli prace nad wpisaniem stowarzyszenia do Krajowego Rejestru Sądowego. Jednak na dzień 20. 10. 2013 r. w bazie KRS nie ma informacji o stowarzyszeniu. www.jasnagora.com/wydarzenie.php?ID=5497 [dostęp: 20. 10. 2013 r.].

⁸ Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 103-104; W. Kujawski, *Ks. prof. Stanisław Librowski. Archiwista, historyk, redaktor*, „Studia Włocławskie” (dalej: SW), 2 (1999) s. 15-16.

⁹ Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, ss. 104; Hamryszczak, *Półrocznik „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”*, s. 164.

¹⁰ S. Librowski, *Kalendarium życia, cierpień, działalności, twórczości i uznania księdza Stanisława Librowskiego. Dokończenie*, ABMK, 59 (1990) s. 480.

PiW wyraził zgodę na druk od 1962 r. półrocznika o objętości 400 stron. Jednakże już 1963 r. władze obniżyły objętość pisma do 300 stron. Wówczas ks. S. Librowski zaczął stosować zmniejszoną czcionkę, tak aby jak największa liczba artykułów mogła ukazać się na łamach ABMK¹¹.

Oczywiście kierownictwo Ośrodka ABMK ciągle starało się u władz państwowych o zgodę na zwiększenie nakładu pisma do 1.000 egzemplarzy oraz przywrócenia jego objętości do 400 stron. Władze podniosły nakład czasopisma od 1968 r. do 1000 egzemplarzy. Pierwszym numerem w takim nakładzie był tom 16 (1968) ABMK. Tego samego roku udzielono również redakcji zgody na zwiększenie objętości pisma tylko do 350 stron¹². Tomem o większej objętości był tom 18 (1969). Dopiero jednak w 1970 r. władze państwowe przywróciły postulowany, pierwotny nakład czasopisma tj. 400 stron druku. Tomem o objętości 408 stron był numer 21 (1970) poświęcony rektorowi KUL ks. Marianowi Rechowiczowi¹³.

Po 1990 r. sprawa objętości oraz nakładu nie zależała już od decyzji władz państwowych. Nakład pisma jest skorelowany z liczbą stałych prenumeratorów oraz okazjonalnych nabywców. W 2013 r. nakład półrocznika wynosi 500 egzemplarzy.

Objętość pisma jest natomiast bardzo zróżnicowana. Związane jest to z liczbą zakwalifikowanych do druku artykułów i ich objętością oraz przepisami Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

W latach 1992-2013 tomy ABMK liczyły średnio 430 stron. Najmniej bo 360 strony liczy tom 96 (2012), najwięcej stron – 664 posiada tom 64 (1995).

Przedstawiając historię półrocznika *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne* nie można wspomnieć o problemach pisma z cenzurą w okresie PRL. Ingerencja tej instytucji w treść artykułów przygotowanych do druku była niejednokrotnie trudna do zrozumienia. W tomie 20 (1970) ABMK cenzor zakazał druku artykułu *Dwadzieścia tomów czasopisma Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne*¹⁴. Jak zapisał ks. S. Librowski „surowa cenzura państwowa, buńczuczna, nagradzana za poczynione ingerencje, chociaż mająca jedną wspaniałą cechę, że w systemie tak sprzedajnym nie udało się jej ani razu przekupić”¹⁵. Ostatnim cenzurowanym tomem *Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych* był tom 57, oddany do druku 3 lipca 1989 r., którego druk ukończono 9 kwietnia 1990 r.¹⁶

W minionym systemie społeczno-politycznym oprócz kłopotów z cenzurą, redakcja ABMK musiała zmagać się też z problemem znalezienia drukarni, która

¹¹ S. Librowski, *Dwadzieścia pięć tomów czasopisma „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”*, ABMK, 25 (1972) s. 11.

¹² Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 107-108; Hamryszczak, *Półrocznik „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”*, s. 164.

¹³ Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 107-108; Hamryszczak, *Półrocznik „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”*, s. 164;

¹⁴ Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 109; Hamryszczak, *Półrocznik „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”*, s. 165.

¹⁵ Librowski, *Kalendarium życia, cierpień, działalności, twórczości i uznania księdza Stanisława Librowskiego*, s. 477.

¹⁶ Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 109.

przyjęłaby zamówienie od instytucji kościelnej. Ponieważ w tym czasie większość drukarni była państwowa, dlatego też niechętnie przyjmowały one zamówienia na druk od zleceniodawców prywatnych, tym bardziej kościelnych. Z tego też powodu pismo było drukowane w różnych miastach: we Włocławku, Krakowie, Toruniu i Lublinie. Po 1989 r. o druku czasopism zaczęły decydować względy ekonomiczne. Dlatego też dwa tomy 61 (1992) i 62 (1993) zostały wydrukowane przez Drukarnię Wydawnictwa Św. Krzyża w Opolu. Od tomu 63 (1994) ABMK jest wydawane w Lublinie przez wydawnictwo KUL.

Periodyk jest rozprowadzany bezpośrednio przez redakcję na zamówienie prenumeratorów, którymi są instytucje kościelne i państwowe oraz osoby prywatne. Część nakładu zamawiają w redakcji firmy zajmujące się dystrybucją wydawnictw (Kolporter, Garmond Press, Ruch). Ponadto 19 egzemplarzy ABMK jest wysyłanych przez Wydawnictwo KUL jako egzemplarz obowiązkowy do instytucji ustawowo do tego wyznaczonych.

Natomiast Biblioteka Uniwersytecka KUL rozprowadza tomy ABMK wśród prenumeratorów zagranicznych¹⁷.

Dodatkowo autorzy artykułów, które ukazały się na łamach ABMK, otrzymują bezpłatnie egzemplarz pisma jako tzw. egzemplarz autorski.

Specyficzną sytuacją czasopisma był fakt, że aż do lat 90. XX w. redakcja ABMK nie posiadała własnego lokalu. Przez ponad trzydzieści lat, w okresie redagowania pisma przez ks. S. Librowskiego, faktycznym adresem było mieszkanie prywatne redaktora naczelnego¹⁸. Do połowy lat 70. XX wieku ks. S. Librowski mieszkał we Włocławku, a do Lublina przyjeżdżał raz na dwa tygodnie z wykładami na KUL. Zatrzymywał się wówczas w konwiktzie księży studentów (przy ul. ks. I Radziszewskiego). W ABMK podawano zawsze zarówno adres lubelski jak i włocławski. Po przeprowadzce do Lublina ks. S. Librowskiego, który zamieszkał przy ul. Faraona, adres jego mieszkania prywatnego stał się także adresem redakcji. Administracja czasopisma, aż do tomu 57 (1988) znajdowała się pod adresem Biblioteki Uniwersyteckiej KUL na ul. Chopina 27. W 1990 r. władze państwowe, na prośbę ks. S. Librowskiego, zatwierdziła jego lubelski adres zamieszkania, jako siedzibę nie tylko redakcji, ale i administracji¹⁹. Taka sytuacja lokalowa powodowała luźny związek czasopisma z Ośrodkiem ABMK, który był jego wydawcą. Dopiero po ostatecznym odejściu ks. Librowskiego z pisma przeniesiono całą redakcję do siedziby Ośrodka ABMK przy ul. Chopina 29/7 w Lublinie.

W okresie kierownictwa pismem przez ks. S. Librowskiego, półrocznik został podzielony na kilka działów tematycznych dotyczących: Ośrodka ABMK, czasopisma ABMK, archiwów, bibliotek, muzeów, nauk pomocniczych, hagiografii, materiałów biograficznych oraz zagadnień różnych. W latach 90. XX wieku wraz

¹⁷ I. Sudrawska, *Wykaz instytucji zagranicznych, które w posiadanie (całości lub części) czasopisma „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne” drogą wymiany z Biblioteką Uniwersytecką KUL, ABMK, 60 (1991) s. 579-585.*

¹⁸ Librowski, *Kalendarium życia, cierpienia, działalności, twórczości i uznania księdza Stanisława Librowskiego*, s. 414.

¹⁹ Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 58-59.

z obejmowaniem kierownictwa pisma przez kolejnych redaktorów, zmieniała się również struktura periodyku. Od tomu 73 (2000) półrocznik zawiera następujące działy tematyczne: sympozja, studia i materiały, recenzje i informacje, przegląd bibliograficzny, nekrologi.

Wszystkie artykuły publikowane na łamach ABMK posiadają streszczenia w języku obcym. Do tomu 26 (1973) ABMK zamieszczano streszczenia w języku łacińskim. Potem sporadycznie publikowano streszczenia artykułów w języku angielskim lub niemieckim. Od tomu 65 (1996) w ABMK ukazywały się streszczenia zasadniczo tylko w języku niemieckim. Epizodycznie drukowano również streszczenia w językach: angielskim, francuskim, włoskim i rosyjskim. Od tomu 95 (2011) wszystkie artykuły posiadają streszczenia w języku angielskim. Również spis treści jest w języku angielskim.

Specyfika pisma powodowała, że w początkowych latach istnienia *Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych* trudno było znaleźć odpowiednich autorów, którzy mogliby publikować na łamach periodyku. Chcąc temu zaradzić kierownictwo Ośrodka ABMK zwróciło się do redakcji dwóch czasopism wydawanych przez KUL: *Roczników Teologiczno-Kanonicznych* oraz *Zeszytów Naukowych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* z prośbą o przekazywanie redakcji ABMK artykułów z zakresu archiwistyki, bibliotekoznawstwa i muzealnictwa kościelnego²⁰.

Według opinii ks. S. Librowskiego „pisarze duchowni w naszym kraju nie byli przygotowani do tak specjalistycznej tematyki. Uczniowie świeccy już po dwóch latach od tzw. Października bali się drukować w organie kościelnym, nawet [...] prof. Tadeusz Manteuffel”. Uczony ten odmówił nawet umieszczenia swego nazwiska w gronie współpracowników pisma²¹. W okresie PRL z czasopismem współpracowali przede wszystkim duchowni. Świeccy rekrutowali się głównie ze środowiska KUL i Biblioteki Uniwersyteckiej KUL. Nieliczni autorzy z państwowych instytucji to m.in. Piotr Bańkowski, Karol Górski, Tadeusz Grygier, Kazimierz Kaczmarczyk, Aleksander Kossowski, Marian Rehorowski.

Po 1989 r. sytuacja zmieniła się diametralnie. Na łamach ABMK drukują swoje artykuły nie tylko naukowcy z Lublina, ale również z innych polskich ośrodków naukowych. Publikacje autorów spoza Lublina stanowią średnio prawie 70% zawartości tomu. Ponadto w półroczniku ukazują się artykuły autorów mieszkających na stałe poza granicami Polski. Zazwyczaj są to absolwenci polskich uczelni, którzy po uzyskaniu stopnia naukowego wrócili do krajów swojego zamieszkania i tam prowadzą badania naukowe.

Aktualnie na łamach półrocznika drukowane są rozprawy i studia przedstawiające metody pracy stosowane w archiwistyce, bibliotekarstwie oraz muzealnictwie. Są to artykuły przedstawiające historię zbiorów kościelnych lub też charakteryzujące ich ważniejsze zespoły. Zamieszczane są również inwentarze archiwalne i katalogi biblioteczne kościelnych bibliotek i archiwów. Ukazują się również teksty źródłowe do historii Kościoła katolickiego na ziemiach polskich (wizytacje kanoniczne parafii, księgi brackie, statuty kapituł, fundacje i erekcje

²⁰ Tamże, s. 113-114.

²¹ Librowski, *Kalendarium życia, cierpień, działalności, twórczości i uznania księdza Stanisława Librowskiego*, s. 477.

instytucji kościelnych). Niektóre z artykułów drukowanych w ABMK są owocem pracy badawczej historyków korzystających ze zmikrofilmowanych w Ośrodku ABMK archiwaliów kościelnych, zwłaszcza wizytacji biskupich. Oprócz tego w ostatnich latach na łamach pisma ukazały się liczne artykuły dotyczące historii Kościoła katolickiego na historycznych ziemiach polskich tzw. Kresach Wschodnich. Drukowane są również publikacje przedstawiające dzieje polskich parafii katolickich w Europie Zachodniej²². Ponadto po zmikrofilmowaniu danego zespołu archiwalnego publikowane są katalogi mikrofilmów Ośrodka ABMK²³.

Dzieje czasopisma *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne* możemy podzielić na okresy związane z kierownictwem poszczególnych redaktorów naczelnych. Mieli oni bowiem bardzo duży wpływ na charakter pisma i jego poziom.

Założycielem i pierwszym redaktorem *Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych* był ks. Stanisław Librowski²⁴. Kierował on pismem przez 32 lata wydając 60

²² M. Jędrzejczak, *Bibliografia zawartości pierwszych dziesięciu tomów czasopisma Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, ABMK, 10 (1965) s. 294-307; S. Librowski, *Bibliografia zawartości czasopisma Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne, T. 1-50*, ABMK, 52 (1986), s. 5-56; tenże, *Bibliografia zawartości czasopisma Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne. Tomy 51-60*, ABMK, 60 (1991) s. 586-592; A. Hamryszczak, *Bibliografia zawartości czasopisma Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne. Tomy 61-81*, ABMK, 82 (2004) s. 5-30.

²³ B. Kumor, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Nr 1*, ABMK, 6 (1963) s. 67-153; tenże, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Nr 2*, ABMK, 13 (1966) s. 171-268; tenże, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, Nr 3*, ABMK, 24 (1972) s. 173-277; tenże, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Nr 4*, ABMK, 31 (1975) s. 283-380; J. Kania, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, nr 5*, ABMK, 51 (1985) s. 5-115; M. Dębowska, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Nr 6*, ABMK, 67 (1997) s. 143-220; taż, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Nr 7*, ABMK, 84 (2005) s. 5-72.

²⁴ Stanisław Librowski (1914-2002) ur. w Krzemieniewicach k. Piotrkowa Trybunalskiego. W 1931 r. rozpoczął naukę w Niższym Seminarium Duchownym (liceum im. Piusa X) we Włocławku, zwięźconą uzyskaniem świadectwa dojrzałości w 1935 r. Tego samego roku wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku. Po wybuchu II wojny światowej aresztowany wraz z wszystkimi duchownymi Włocławka w dniu 7 XI 1939 r. Po pobycie w licznych więzieniach i obozach koncentracyjnych, ostatecznie został umieszczony w obozie w Dachau. Po wyzwoleniu obozu 29 IV 1945 r. udał się do Francji. Tam po ukończeniu swojego wykształcenia teologicznego, otrzymał święcenia kapłańskie 29 VII 1945 z rąk biskupa włocławskiego Karola Radońskiego. W 1946 r. powrócił do Włocławka. Został administratorem parafii Michelin. W 1947 r. został mianowany kierownikiem Archiwum Diecezjalnego we Włocławku. W latach 1946-1948 student historii Uniwersytetu Warszawskiego. W 1948 r. uzyskał tytuł magistra teologii w zakresie historii Kościoła, na podstawie pracy *Kapituła katedralna we Włocławku*, napisanej na seminarium ks. prof. Zdzisława Obertyńskiego. W 1951 r. ks. S. Librowski uzyskał tytuł naukowy doktora na podstawie pracy *Hieronim Rozdrażewski, biskup kujawski i pomorski*. Od 1958r. podjął pracę na KUL m.in. w Ośrodku ABMK, a po uzyskaniu habilitacji kierował katedrą metodologii i nauk pomocniczych historii Kościoła. W 1964/1965 uzyskał habilitację na UW przedstawiając rozprawę *Wizytacje die-*

tomów ABMK. Przez rok pełnił on również funkcję kierownika Ośrodka ABMK (1958-1959)²⁵.

Dzięki swoim staraniom i uporowi doprowadził do wydania pierwszego tomu *Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych* w 1959 r. Pismo zostało przyjęte z uznaniem, zwłaszcza wśród historyków świeckich. Periodyk szybko uzyskał wysoki poziom redakcyjny i naukowy. Ks. S. Librowski był przez 25 lat jedynym redaktorem pisma, aż do 1984 r. Wtedy to zatrudniony został ks. Joachim Giela. Ks. S. Librowski kierował pismem do tomu 60 (1991), pomimo przejścia na emeryturę w 1984 r. Jak wspominał ks. S. Librowski „redaktor naczelny pisma jest zarazem jego redaktorem naukowym technicznym, adiustatorem i odpowiedzialnym korektorem, zaopatrzeniowcem oraz nadrzędnym administratorem wydawnictwa”²⁶. Do pomocy w pracach administracyjnych redakcji (prenumerata, korespondencja, wysyłka) ks. S. Librowski zaangażował dwie siostry ze Zgromadzenia Sióstr Wspólnej Pracy z Włocławka – s. Krystynę Soból, a potem s. Laurencję Jędrzejczak²⁷.

Po odejściu ks. S. Librowskiego z redakcji ABMK w 1991 r., kierownictwo pisma przejął ks. Joachim Giela. Niestety półrocznik zaczął mieć poważne problemy z terminowością ukazywania się kolejnych tomów. Ks. Joachim Giela wydał dwa tomy: 61 w roku 1992 oraz 62 w 1993.

Kolejnym redaktorem naczelnym w latach 1993-1999 był ks. Stanisław Tylus, który wydał tomy 63 (1993) – 74 (2000). Również i jemu nie udawało się wydawać ABMK w terminie. Na przykład tom 63 wyszedł w 1994 r., tom 64 w 1995. Dopiero w 1996 r. ukazały się dwa tomy półrocznika: 65 i 66.

Sytuacja wydawnicza unormowała się wraz z objęciem kierownictwa pisma przez ks. Włodzimierza Bielaka w 2001 r. Nowy redaktor naczelny szybko przywrócił terminowość wydawania półrocznika. Pierwszym tomem pod jego kierownictwem był tom 75 (2001), a ostatnim – 98 (2012). Ks. W. Bielak w celu usprawnienia pracy redakcyjnej zakupił program InDesign do składu komputerowego czasopisma. Odtąd redaktorzy nie tylko wykonują korektę i adiustację artykułów, ale również skład i łamanie tekstów. Przygotowaną w taki sposób elektroniczną

cezji kujawskiej i pomorskiej, zatwierdzony przez władze państwowe w 1966 r. W 1970 r. Ministerstwo Oświaty i szkolnictwa Wyższego potwierdziło tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1975 zwyczajnego. Ks. S. Librowski był założycielem i redaktorem czasopisma *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne* w latach 1959-1991, wydając 60 tomów półrocznika. M. Zahajkiewicz, *Librowski Stanisław*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 10, red. A. Szostek, Lublin 2004, kol. 985-986; tenże, *Ksiądz profesor dr hab. Stanisław Librowski (1914-2002), badacz przeszłości i uczyony zasłużony dla archiwistyki kościelnej*, ABMK, 79 (2003) s. 13-18; W. Kujawski, *Ks. prof. Stanisław Librowski. Archiwista, historyk, redaktor*, SW, 2 (1999) s. 7-17; M. Dębowska, *Wkład księdza profesora Stanisława Librowskiego w powstanie, organizację i realizację zadań statutowych Ośrodka Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, SW, 10 (2007) s. 53-61.

²⁵ Zahajkiewicz, *Librowski Stanisław*, kol. 986; Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 105.

²⁶ Librowski, *Dwadzieścia pięć tomów czasopisma „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne”*, s. 15.

²⁷ Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 54; Zahajkiewicz, *Ksiądz profesor dr hab. Stanisław Librowski (1914-2002)*, s. 17.

wersję ABMK zapisuje się w postaci pliku PDF i wysyła do Wydawnictwa KUL. Dzięki kontroli nad całym procesem wydawniczym, kolejne tomy półrocznika ukazują się bez opóźnień.

Należy również wspomnieć, że dzięki pracy ks. W. Bielaka periodyk podczas kolejnych parametryzacji przeprowadzanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego uzyskiwał coraz wyższe noty. Pismo jest umieszczone na liście B naukowych pism punktowanych²⁸. W 2006 r. półrocznik posiadał przyznane 4 punkty, by od 2009 być ocenionym na 6 punktów.

Pozostali redaktorzy półrocznika to: Ryszard Skrzyniarz (1995-2005), który współredagował tomy: 64 (1995) – 83 (2005) oraz Artur Hamryszczak (2005-2012) – od tomu 84 (2006); w 2013 r., od tomu 99 (2013) został redaktorem naczelnym pisma.

W 2012 r. w związku z nowymi przepisami Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, został zreformowany skład i kompetencje redakcji czasopisma. Do redakcji dołączono redaktorów tematycznych, którzy są specjalistami w swoich dziedzinach nauki. Spośród pracowników ABMK są to: ks. dr hab. Waldemar Żurek, prof. KUL – historia najnowsza oraz dr hab. Maria Dębowska, prof. KUL – archiwistyka. Pozostali redaktorzy tematyczni półrocznika, nie są etatowymi pracownikami Ośrodka ABMK: ks. dr hab. Włodzimierz Bielak – historia średniowieczna, ks. dr hab. Piotr Szczur, prof. KUL – historia starożytna i patrologia, ks. dr Tomasz Moskal – historia nowożytna i bibliotekoznawstwo, dr Beata Skrzydlewska – historia sztuki i muzealnictwo, ks. dr Stanisław Tylus – edytorstwo źródeł, ks. dr Józef Szymański – historia Kościoła na Wschodzie oraz dr Joanna Nastalska-Wiśnicka – bibliotekoznawstwo²⁹.

Śledząc losy naukowe redaktorów czasopisma ABMK, możemy zauważyć, że pracownicy periodyku, nie tylko zajmowali się przygotowaniem kolejnych tomów pisma do druku, ale pracowali również naukowo, realizując zadania badawcze Ośrodka ABMK. Wszyscy redaktorzy uzyskali stopnie naukowe. Ks. S. Librowski, będąc redaktorem naczelnym uzyskał stopień dr hab. w 1964/1965 r., w 1970 r. został profesorem KUL a w 1975 r. profesorem zwyczajnym³⁰.

W 1982 r. s. Laurencja Jędrzejczak na podstawie pracy *Zgromadzenie Sióstr Wspólnej Pracy od Niepokalanej Maryi w latach wojny 1939-1945* uzyskała doktorat w Instytucie Historii Kościoła KUL. W 1991 r. odeszła z pracy w ABMK wraz z ks. S. Librowskim do Włocławka³¹.

Następca ks. S. Librowskiego ks. Joachim Giela w 1989 r. uzyskał stopień naukowy doktora w Instytucie Historii Kościoła na podstawie pracy: *Polska pra-*

²⁸ Lista zawiera liczbę punktów za publikacje w czasopismach naukowych nieposiadających współczynnika wpływu *Impact Factor* (IF). W 2012 r. było na liście 1854 czasopism naukowych. Aktualnie oczekujemy na wyniki nowej oceny parametryzacyjnej w 2013 r.

Impact factor (IF) – w tłumaczeniu „Miara oddziaływania” – to wskaźnik prestiżu i siły oddziaływania czasopism naukowych, ustalany corocznie na podstawie prowadzonego przez concern wydawniczy Thomson Reuters indeksu cytowań publikacji naukowych.

²⁹ Zob. stronę internetową czasopisma: www.kul.lublin.pl/redakcja,art_34354.html [dostęp: 30. 10. 2013 r].

³⁰ Zob. przypis 24.

³¹ Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 165.

sa katolicka w diecezji wrocławskiej (1895-1939)³². W 1995 r. zrezygnował jednak z funkcji redaktora naczelnego półrocznika i wyjechał do Niemiec, gdzie objął funkcję proboszcza w parafii pw. św. Antoniego w Münster (Niemcy).

Niektórzy redaktorzy ABMK po uzyskaniu stopni naukowych, zrezygnowali z pracy w ABMK na rzecz prowadzenia zajęć dydaktycznych na Uniwersytecie. Redaktor naczelny pisma ks. Stanisław Tylus, w 1998 r. obronił doktorat w Instytucie Historii Kościoła na podstawie pracy *Edycja i analiza dokumentów fundacyjnych parafii w średniowiecznej archidiecezji lwowskiej*³³. W następnym roku zrezygnował z kierowania pismem, aby podjąć pracę naukowo-dydaktyczną w Instytucie Historii Kościoła. Aktualnie pracuje w Instytucie Leksykograficznym KUL.

Dwaj redaktorzy ABMK uzyskali stopień naukowy doktora habilitowanego. Redaktor Ryszard Skrzyniarz po uzyskaniu w 2009 r. habilitacji na podstawie rozprawy: *Działalność wychowawczo-edukacyjna Kanoników Grobu Bożego w Polsce w latach 1163-1567*, objął Katedrę Biografistyki na Wydziale Nauk Społecznych KUL. Natomiast redaktor naczelny pisma ks. Włodzimierz Bielak po uzyskaniu habilitacji w 2012 r. na podstawie rozprawy *Biskup i jego urząd w oczach średniowiecznych kronikarzy polskich*, został kierownikiem Katedry Historii Kościoła w Średniowieczu w Instytucie Historii Kościoła na Wydziale Teologii KUL.

Prowadząc rozważania o przeszłości pisma *Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne*, warto zastanowić się nad wyzwaniem przed którym stoi półrocznik. Oczywiście dalsze trwanie i rozwój półrocznika związane jest nierozdzielnie z Ośrodkiem ABMK. W związku zaś ze zmieniającymi się uwarunkowaniami organizacyjno-finansowymi w nauce polskiej, trudno jest jednomyślnie zawyrokować jak będzie wyglądać przyszłość pisma i instytucji z nim związanej.

Jednym z ważniejszych wyzwań, na które musi półrocznik znaleźć rozwiązanie jest zagadnienie formuły w jakiej mają się ukazywać pisma naukowe w przyszłości. Czy będzie to tylko wersja elektroniczna? Może dualistycznie: wersja papierowa i elektroniczna? Od kilku lat lawinowo rośnie liczba pism naukowych, która jest dostępna w wersji elektronicznej w postaci Otwartego Dostępu (Open Access). Dzięki temu czytelnicy mają dostęp do treści bez względu na miejsce zamieszkania. Jednak tylko taki sposób publikacji czasopisma niesie ze sobą pewne ograniczenia³⁴. Aktualnie wersją podstawową *Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych* jest wersja papierowa.

W celu większej popularyzacji zawartości pisma w kręgach naukowych, szczególnie poza granicami Polski, pismo od 2012 r. jest dostępne w dwóch bazach danych. Dzięki temu naukowcy z całego świata mają możliwość bezpłatnego skorzystania za pośrednictwem internetu z zawartości niektórych tomów ABMK.

W bazie *The Central European Journal of Social Sciences and Humanities*

³² Tamże, s. 164.

³³ Dębowska, *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, s. 170.

³⁴ Zob. dyskusję panelową: *Tradycyjna a elektroniczna forma czasopism*, oprac. R.T. Prinke, w: *Czasopisma naukowe bibliotek, archiwów, muzeów. Tradycje-role-perspektywy*, red. A. Królczyk, Kórnik 2010, s. 179-185; Zob. też. *Przewodnik po otwartej nauce*, red. zbiorowa, Warszawa 2009.

(CEJSH)³⁵ na stronie cejsh.icm.edu.pl udostępniono streszczenia artykułów naukowych w języku angielskim. Indeksowana przez CEJSH zawartość czasopism i streszczenia dostępna jest także w portalu *Google Scholar*, który jest największą bazą indeksującą wolnego dostępu.

Drugą międzynarodową bazą danych jest *The Central and Eastern European Online Library* (C.E.E.O.L.)³⁶. Na stronie internetowej bazy: ceeol.com, umieszczono artykuły z ABMK w postaci plików PDF z pełnym aparatem badawczym.

We wspomnianych bazach umieszczono informacje lub zawartość czasopisma ABMK z lat: 2011 – tomy 95 i 96 oraz z 2012 – tomy 97 i 98.

Redakcja będzie starała się również w przyszłości złożyć aplikację do bazy *Index Copernicus International*³⁷

Czasopismo posiada swoją stronę internetową na stronie KUL³⁸. Umieszczono tam najważniejsze informacje dotyczące półrocznika, zasady recenzowania i informacje dla autorów tekstów. Zamieszczono również spis treści tomów z ostatnich czterech lat: 91 (2009) do 100 (2013). Sukcesywnie będą umieszczane tam nie tylko bieżące tomy, ale i pozostałe.

Najważniejszym wyzwaniem stojącym przed redakcją ABMK jest utrzymanie dotychczasowego poziomu naukowego i redakcyjnego półrocznika, który wyraża się nie tylko uznaniem ze strony świata nauki i czytelników, ale i wysoką oceną parametryzacyjną ze strony Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

³⁵ Powołany do życia w 2004 r. CEJSH jest wspólnym przedsięwzięciem akademii nauk państw Trójkąta Wyszehradzkiego. Współpracuje obecnie z ponad 350 czasopismami z dziedziny humanistyki i nauk społecznych, ukazującymi się w Europie Środkowej i Wschodniej. Strona: www.cejsh.icm.edu.pl

³⁶ C.E.E.O.L. to baza czasopism elektronicznych, obejmująca tytuły periodyki z zakresu nauk społecznych, humanistycznych oraz dokumentów elektronicznych dotyczących zagadnień związanych z Europą Środkową, Wschodnią i Południowo-Wschodnią. Wszystkie artykuły są dostępne w wersji pełnotekstowej w formacie PDF. Baza zawiera również informacje biograficzne o autorach. Języki publikacji: angielski, serbski, chorwacki i bośniacki, niemiecki, polski, bułgarski, rumuński, czeski i słowacki, litewski, węgierski, francuski i in. Strona: www.ceeol.com

³⁷ Index Copernicus International to międzynarodowa platforma promująca osiągnięcia nauki, a także wspierająca krajową i międzynarodową współpracę pomiędzy naukowcami, wydawnictwami czasopism oraz jednostkami naukowymi. Jednym z fundamentów Index Copernicus jest baza czasopism naukowych *IC Journal Master List*. Obecnie w bazie zarejestrowanych jest ponad 8.000 czasopism z całego świata. Czasopisma poddawane są wielowymiarowej parametryzacji, a metodologia *Index Copernicus* została opracowana na podstawie ponad 10 lat doświadczeń w ewaluacji.

Strona: www.indexcopernicus.com

³⁸ www.kul.lublin.pk/polrocznik-abmk,15016.html

**PERIODICAL „ARCHIVES, LIBRARIES, CHURCH MUSEUMS”.
PAST-PRESENT -FUTURE**

Summary

Periodical „Archives, Libraries and Church Museums” started in 1959 to be affiliated to the Centre of „Archives, Libraries and Church Museums” of John Paul II Catholic University of Lublin”. The hundredth edition of the periodical has just been released.

Priest Professor Stanisław Librowski was the founder of the magazine and its first editor-in-chief. He was the editor-in-chief for 32 years, having edited 60 numbers of this periodical. The subsequent editors-in-chief were: Priest PhD Joachim Giela, Priest PhD Stanisław Tylus and Priest PhD Włodzimierz Bielak. Presently Artur Hamryszczak, univ. master is the editor-in-chief for this periodical.

The editors-in-chief for this periodical inter alia were: Ryszard Skrzyński, Sister Laurencja Jędrzejczak, Sister Krystyna Józefa Sobul.

The pages of the periodical serve the purposes of publishing papers and studies elaborating upon the methods applied to archival science, library science and museology. The articles presenting the history of church collections or describing more important collection sets are also covered. Archival inventories and library catalogues of church libraries and archives are published, too. The coverage of the documentary proof regarding the history of the Catholic Church on Polish lands (canonical parish visits, brotherhood books, chapter statutes, foundations and erections of church institutions) may also be included for the purpose of the periodical. Some articles published in the ALCM are the outcome of the research conducted by historians making advantage of microfilmed church archivals, including those specifically regarding the episcopal visitations, that are kept in custody of the ALCM Centre. Besides in the recent years the pages of the periodical have served the purposes of numerous articles regarding the history of the Catholic Church on historically Polish lands, inter alia on the Eastern Borderlands. The publications regarding the history of Polish Catholic parishes in Western Europe are also covered by the periodical. Furthermore, after microfilming the subsequent archival collection set, microfilming catalogues kept in custody the ALCM Centre are also updated and published.

Translated by Monika Zielińska-Choina